

Kruh naš svagdanji... (32)

Kruh naš svagdanji... tako se moli jur dvtisuć ljet! Po kršćansko-katoličanskoj vjeri je ta prošnja od Jezusa u molitvi „Oče naš!“. Ali za tim se skriva skrb za svakidajnu opskrbu hranom. To nije bilo tako od sebe razumljivo kod danas, (niti u današnjem svijetu ne), onako bez veće skrbi, kada imamo u preobilju svega čega si nek zaželjimo! I ne mislimo, niti mrvicu ne! – koliko svega od hrane, opskrbe se svaki dan kraj hiti, zniči bez misli ili jako dobro premissljeno da bi se cijena držala, potukla ona ka bi morala biti pravična po današnji životni prilika ili iz koga drugoga taktičkoga razmišljanja. I pomilovanjem gledamo na slike u TV iz dalekih zemalja, kako mlijedni su, koža i kost, dica i klecajući starci i odrasćeni od glada i čudakrat nam se sfrkne: Sami su si krivi! – što bi ipak bilo vridno nešto točnije razmisliti i pogledati (ako je moguće!) pozadinu. I lako nam dojde: koliko dice bi mogli nahraniti od cijene jednoga štuka ili ako pomislimo samo na jednu jedinu istriljenu patronu?! I čudakrat pozabimo da smo i mi u zadnjih sto ljet bili s dvimi velikimi boji u spodobnoj situaciji, što nas čudakrat ni ne straši u procjenjivanju današnjega stanja ko nas zaljuja u neku vrstu samozaljublenu situaciju sigurnosti.

Naši prethodnici od kada poznajemo povijesnu situaciju su obdjelivali polje, zemlju i živili od djelatne ruke „u potu obraza!“. I glavni motivi našega seljenja su bili: Primamo i tribamo ljude za obdjelivanje zemlje, ar drugačije ćemo ugladiti, u drugom koraku i iz gospodarstvenih uzrokov (zasluga). I naši su, kot i većinom i naši susjedi, skoro u potpunosti bili poljodjelci, paori s nekoliko procenti potrebnih obrtnikov i vrlo tanko-

ga sloja školovanih. Tako smo pred stovetimi ljeti došli po diktatu u Parizu u novoskrojene države i ljetos se sveučuje 100. obljetnica toga događaja. Izložba u Solunku, kot i katalog »Burgenland schreibt Geschichte 1921-2021« nam jako opširno kani pokazati razvitak ove zemlje, za ki svi velu da je „povijest uspjeha“, marljivosti ljudi u ovoj zemlji. Med puno akcentov općenitoga razvitka daje i vrlo detaljiran pregled poljodjelstva. Nekada se znanje o poljodjelstvu nije učilo u školi nego u praksi, u gospo-

BOKU i od paora, poljodjelca je nastao agrarinženir. I stoprv sada se je zvidilo, koliko složena djelatnost je poljodjelstvo. To nisu samo rasline (raznovrsno bilje) nego i vrtlarstvo, vinogradarstvo, gajenje blaga, čuvanje loze (šumarstvo) i skrb za divlje živine u lozi i na polju, melorizacija ka visi skupa s našom „pitkom“ vodom i ribolovom, i puno puno svega o čemu naši prethodnici nisu tako razdvojeno razmišljali, nego sve u jednom sklopili u predano znanje u poljodjelstvu i znali sve potribno i bili jako odvisni od vrimenta (godina, tuča, smrz, vihori,... sve do danas).

Pepi Radostić s kumčetom Elom Balasković (udatom Radostić)

darstvu, na polju od čisto malih nog sve do smrti. Život sâm, t.j. oci i starioci, majke i staramajke su doslovno od koljena do koljena predali znanje svojoj dicit sve do novijega vrimenta, kada se počelo minjati znanje i tehnologija i prilagodjivati praktičnim prilikam. To je pak onda preraslo u suvrimeno školovanje na sridnjoj i višoj razini i tako su nastale škole u Keszthelyu, Óváru, Wieselburgu, Klosterneuburgu, u izobrazba na sveučilišci, na tzv.

Danas kada svi govoru o krizi klime (što sve se skriva za tim?) vidimo polako koliko komplicirano i složeno je pitanje našega života, na kraju krajev poljodjelstva kot najvažnija grana prehrane, opskrbe. Ili si zaistinu utvaramo, da ćemo svenek moći donesti, kupiti dost hrane (skoro za stunja!) iz dalekih zemalja?

Statistika nam veli, da je 1923. ljeta bilo 64% ljudi u Gradišću zaposleno još u poljodjelstvu, 1951. 63,8%, 1971.

1 GRADIŠĆE OO ljet

piše
Nikola Benčić

26,6%, a 2020. 3,7%. A kamo je nestao višak ljudi? – znamo vrlo dobro da je broj stanovništva i u ovoj maloj zemlji nešto narastao ali da se je koncentrirao na neka središća. Ada logično je, da je najveći dio, svejedno da li stručno dobro izobražen ili zaposlen u čisto jednostavni grana gospodarstva nastao „pendler“ – putujući djelač i vozi se svojimi privatnimi konji na djelatno mjesto. Vridno za razmišljanje!

U našoj pismenosti je puno sadržajev vezano uz poljodjelstvo. Pogledajmo si naše crikvene jačke, litanije i molitve protiv tuče, nevrimenta itd. itd. I naš najpoznatiji roman od Ignaca Horvata »Iz naše stare gore« je vezan uz poljodjelstvo i gospodarstvo, kot i njegova novelica »Štefaničev gospodin«. Od njega imamo i poziv u igrokazu »Brate, ostani doma«, ki poziv danas već nije relevantan. I Augustin Blazović se u mnogi svoji segmenti bavi sudbinom našega sela, seljačtva i života na periferiji.

Pravi su seljački predstavniki ali Anton Leopold (1928.-2021.) i Pepi Radostić

Grobni kamen za Pepiju Radostića na cimiteru u Novoj Gori (1910.-1956.). Razlika med njimi je, da Leopold (Frakanava) čudakrat gleda na seljački život s varoške perspektive, urbanizirano, ar živi u varošu. Pepi Radostić (Nova Gora) živi u selu i bavi se sām poljodjelstvom, i sām se zakvači za ručice pluga. On je on tipičan za koga u ruska mitologija govori o „Mati Zemlji“, ku misao opjeva u pjesmi „Zemlja mati“ (iz ke donášamo tri kitice):

*Oj zemlja rodeća,
Ku sad obdjelivam;
Oj voda cureća,
Uza ku počivam;
Pašnjaki zeleni
I široke loze
Meni prirodjeni -
Hvala Tebi, Bože*

*Tebe su mi stari
Skrbno uzgajali,
Jednu tvoju grudu
Na drugu metali,
Mnoge slatke ure
Nad tobom imali,
Skrb i teške danke
Podnašati znali ...*

*Kada pak u žitku
Mene skrb uhvati,
Onda, zemlja mati,
Dare mi ne skrati!
Daruj meni kruha,
Hrane i napitka,
Mir u tvom krilu
Po svršetku žitka!*

Ta pjesma diše skupa sa zemljom i odražava onu iskonsku snagu ka nam prodire svaki dan, sviti tiho, nenadijano, nužno ali i obitajući, naša „zemlja Mati!“

»Mali hrvatski ALFABET živin« OŠ Bandol

Na dan 26. 9. se svečuje »Europski dan jezika«, i to u međjuvrjenu jur po 21. put. Većjezičnost je veliko blago. Svaki gradjan Europske unije neka bi po želji Vijeća Europe tribao govoriti barem tri jezike. Ne samo „veliki“ jeziki su važni, nego i regionalni i manjinski jeziki su kulturni jerb Europe i su vridni da je posebno njegujemo.

Na OŠ Bandol su se zbog toga ovo ljeto na »Dan jezika« bavili timi jezika, ki ovde u Gradišću postoju jur stoljeća u našem okrugu i su jur dijelom pozabljeni: Jezik Heancov i gradišćanskohrvatski.

Adraxl, Muidwuin, Öllifaunt? Cincifrajla, žaba, gušćer? Kaunst heanzisch? Znaš hrvatski? na OŠ Bandol

Impulz za ov dan su bile dvi slikovnice: »As kluani hianzisch Viecher ABC« ideja, tekst i ilustracije od Doris Karner i »Mali hrvatski ALFABET živin«, tekst Veronika Rác, Elfriede Arth, ilustracija D. Karner.

Dica su fascinirano slušala tekste slikovnic i pokušala izreći živine, što je dijelom bilo dosta teško ali jako smišno i zanimljivo.

Prvo su dica upamet zela da se i alfabeti jezika razlikuju, hrvatski alfabet ima već slov nego niški, a neke slove u hrvatskom alfabetu falu.

Dica su moljala alfabet skredami u školskom dvoru, su si napravila nakit za ru-

ku i vrat sa slovami, su se igrala memori sa slikami živin iz knjig, su se kockala pri velikoj igri sa slikami i tako učila hrvatske slove i imena živin. Veliki su pomagali malim, tako su svi mogli uživati vesele igre i naučiti čuda novoga. I jačili su si na dvi jezika: „Ja sam mali rak“ su slobodno prevodili „I bin a kluans Adraxl“ itd. Na zadnje su se okripili s juhom sa slovami i keksi u obliku alfabeta.

Lipo je govoriti i priznati druge jezike, svaki jezik je isto vridan kot drugi. Mi smo većjezični! »Mali hrvatski ALFABET živin«; izdavač: HNVŠ, teksti: Elfriede Arth i Veronika Rác, ilustracija: Doris Karner. (uredn.)

